Suomen maatalouden tukijärjestelmien muutostarpeet kestävään maatalouteen siirtymiseksi

Suo, kuokka ja maataloustuet –raportin pohjalta

Antti Ronkainen, Maatalouden kehittämisen näköalat globaalisti ja Suomessa, Aalto-yliopisto 12.11.2026

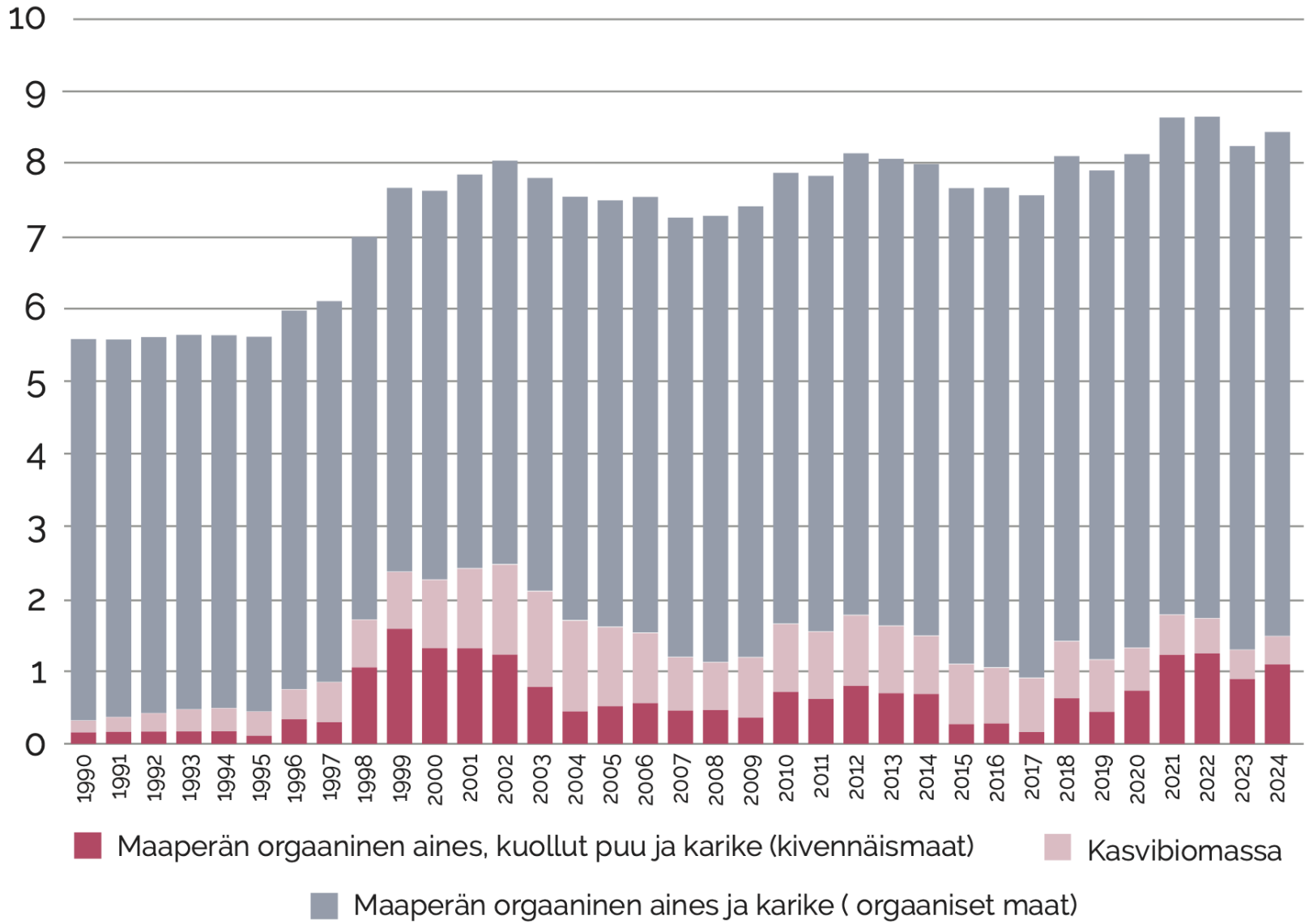
Kalevi Sorsa säätiö

Raportin lähtökohta

- Suomi jää kansallisista ja kansainvälisistä ilmastotavoitteista
- Maatalouden päästöt noin 1/3 kaikista Suomen päästöistä
- Päästöjä ei saatu laskuun vaan kasvaneet EU-jäsenyyden aikana
- Maataloutta tuetaan verrattain paljon (1,9 mrd. € vuodessa)

→ Miksi maataloustuet eivät ole ohjanneet maatalouden ekologiseen siirtymään (vaikka maatalouden erilaisten ympäristötukien määrä kasvanut 1990-luvun alusta lähtien)?

Kuvio 6: Suomen viljelysmaiden kasvihuonepäästöt 1990–2024 (Mt CO2-ekv)

Lähde: Luke 2026c

Kalevi Sorsa säätiö

Maataloustukien keskeiset ongelmat oikeudenmukaisen siirtymän kannalta

- Raportin anti keskusteluun maatalouspolitiikasta: maataloustukien vaikutus päästöihin (+ 0 -)
- Taulukko 10, sivut 37–39

I) Pinta-alaperustaiset ja tuotantoperustaiset tulotuet, yhteensä 1,2 miljardia euroa vuodessa				
Perustulotuki (I pilari) 295	• maatalouden tulotuen vähimmäistaso	• 137,35 €/ha (AB) • 117,55 €/ha (C)	• riippumaton maataloustuotannosta • pitää peltoalaa enemmän tukien piirissä kuin mitä kysyntä edellyttää • heikentää pellon saatavuutta tuotantoaan laajentavilla tiloilla ja edistää välillisesti uuden pellon raivausta	– –
Pohjoinen tuki (kansallinen) 322	• Pohjois-Suomen maatalouden kannattavuuden parantaminen	• maidon tuotantotuki 8,6-31,5 snt/l • kotieläintuet 438-1571 €/ey • hehtaarituet 45-350 €/ha	• kannustaa maataloustuotantoon pohjoisemmassa, jossa päästöt suhteellisesti suurempia tuotettua yksikköä kohden	– –

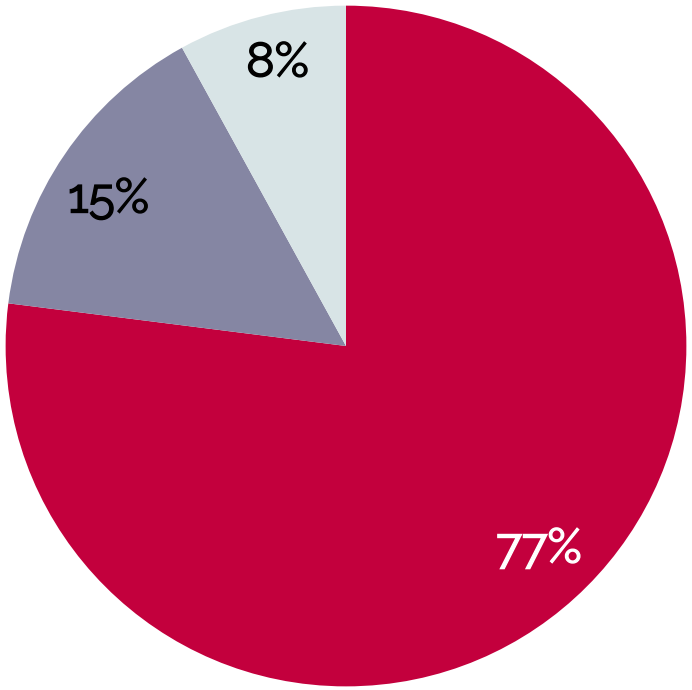
Maataloustukien keskeiset ongelmat oikeudenmukaisen siirtymän kannalta

II) Investointituet, yritystuet & kehittämisrahoitus, yhteensä 286 miljoonaa euroa				
Investointituet (II pilari) 105	• maatalouden kilpailukyvyn edistäminen ja tuotantokapasiteetin kasvattaminen • toisaalta ympäristön tilan ja kestävän tuotannon edistäminen	• kilpailukyvyn edistämiseen 25–35 % avustukset, 5 % korkotuki ja 50 % valtiontakaus nuorelle viljelijälle 10 % avustuskorotus • kestävän tuotannon edistämiseen 25–50 % avustuskustannuksista	• investointituet voivat vähentää päästöjä erityisesti energiatehokkuudella ja salaojituksella • toisaalta tuotantokapasiteetin kasvu lisää päästöjä etenkin, jos tuotantoa lisätään turvemailla	– / +
Yritysrahoitus (II pilari) 102	• maaseudun yritystoiminnan käynnistäminen, kehittäminen, laajentaminen sekä erilaiset tuotanto- ja energiainvestointien tuet	• aloittavan yrittäjän tuki 1 000 – 7 500 € • maatilan ulkopuolisen liiketoiminnan käynnistämistuet 2 500 – 10 000 e • investointituki 20-40 % kustannuksista • kehittämistukea 50 % kustannuksista	• yritystukien investointituet voivat vähentää päästöjä edistämällä kestävää tuotantotapaa • toisaalta tuotantokapasiteetin kasvu lisää päästöjä etenkin, jos tuotantoa lisätään turvemailla	– / +

Maataloustukien keskeiset ongelmat oikeudenmukaisen siirtymän kannalta

III) Ympäristö- ja ilmastotuet, yhteensä 439 miljoonaa vuodessa				
Ekojärjestelmätuki (I pilari) 86	• kannustaa siirtymään ympäristöystävällisempään tuotantoon • ilmastonmuutoksen hillintä ja muutoksen sopeutuminen, luonnonvarojen tehokkaan hoidon edistäminen ja monimuotoisuuden suojeleminen	• maksetaan toimista, jotka ylittävät muun maataloustuen ehdollisuuden • kasvipeitteisyyden laadun ja viljeltävien lajien perusteella pinta-alaperusteista tukea 40–270 €/ha	• voi vähentää päästöjä, eroosiota ja typpihuuhtoumaa • vaikutukset rajallisia, koska vaikutus turvepeltojen päästöihin vähäinen	+
Ympäristökorvaus (II pilari) 203	• kannustaa siirtymään ympäristöystävällisempään tuotantoon • vähentää maatalouden aiheuttamaa ravinnekuormitusta, parantaa maatalouden hiilensidontaa ja edistää biodiversiteettiä	• maksetaan toimista, jotka ylittävät muun maataloustuen ehdollisuuden • viisivuotissuunnitelman perusteella tukea 45 €/ha peltokasveista & 113 €/ha puutarhakasveista ja kuminasta • lisäksi suunnitelman peltokohtaisista toimenpiteistä tukea 37–600 €/ha	• vähentää typpipäästöjä ja ravinnekuormitusta ja parantaa maaperän hiilivaraston säilymistä • ilmastovaikutus syntyy pienistä kumulatiivisista muutoksista, ei rakenteellisesta muutoksesta	+

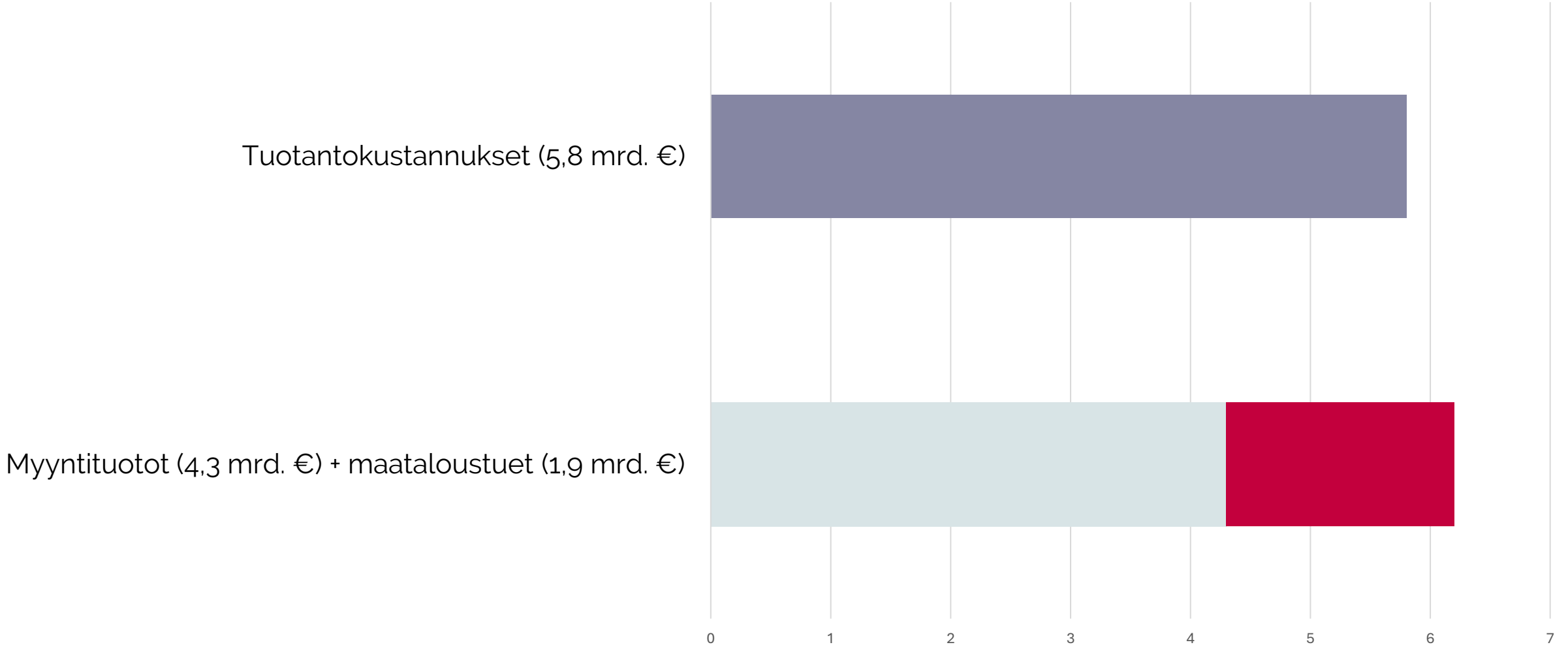
Maatalouden tukien jakautuminen 2023–2027 keskimäärin (tuet yht. n. 1,9 mrd. € vuodessa)

- Ympäristölle haitalliset maataloustuet (n. 1,5 mrd €, ml. pinta-ala- ja tuotantoperusteiset tuet)
- Maatalouden ympäristötuet (n. 300 milj. €, ekojärjestelmätuki ja ympäristökorvaus)
- Muut maataloustuet (n. 150 milj. €, ml. kehittämisrahoitus)

Lähde: Maa- ja metsätalous ministeriö, omat laskelmat

Maatalous on kannattamatonta ilman tukia (tuet n. 30 % alan tuloista)

Lähde: Luonnonvarakeskus (2021)

Kalevi Sorsa -säätiö

Raportin löydöksiä

- 13/17 maataloustuista ympäristölle haitallisia (77 %)
- Valtaosa pinta-alaperusteisia tukia, pitävät peltoa enemmän viljelyssä kuin markkinat edellyttäisivät (0,95 mrd. €)
- Tuotantosidonnaiset tuet kannustavat ylläpitämään maataloustuotantoa ja kansalliset tuet siirtämään tuotantoa pohjoisemmaksi (0,4 mrd. €)
- Investointituet lisänneet energiatehokkuutta, mutta suurin osa investointituista kasvattaa tuotantoa (0,2 mrd. €)
- Ympäristötuet vähentävät päästöjä ja parantavat maaperän hiilivarantojen säilymistä, mutta vaikutukset jäävät rajallisiksi epätehokkaan kohdentamisen vuoksi (n. 0,3 mrd. €)

Johtopäätöksiä

- Maataloustuissa tuotanto- ja tulotavoitteet korostuneet ympäristön kustannuksella
- Ympäristötukien määrä kasvanut, mutta ne on suunniteltu niin löysästi, että nekin toimineet ennemminkin tulotukien jatkeena kuin tehokkaana ympäristötoimena
- Maataloustuet toimivat toimeentuloturvana, eivätkä ohjaa kestävään maatalouteen
- Jotta maatalous ja erityisesti maankäyttösektori saataisiin oikeudenmukaisen siirtymän piiriin, maataloustuet tulee suunnitella eri tavoin: ehdollisuus & kohdentaminen!
- Raportissa esitetään 12 suositusta maataloustukien uudistamiseksi

Seuraava MFF & CAP

- Maatalouden, koheesion, ilmaston, turvallisuuden yhdistäminen (NRP)
- NRP:n myötä pilarirakenteesta luopuminen ja komission kanssa neuvottelun lisääminen
    - Maatalouden rahoitus ei välttämättä vähene, mutta rippuu jäsenmaiden hallitusten tahtotilasta (ja maatalouslobbystä)
    - Toisaalta mahdollistaa aikaisempaa kunnianhimoisemman ilmastopolitiikan (jos tahtoa on)
- Vaikka tulotuille esitetään kattoja & ohjataan selkeämmin nuorille, pinta-alaperusteiset tulotuet säilyvät keskeisenä elementtinä
- Komission esitys hukattu mahdollisuus, jossa uhkia, mutta myös mahdollisuuksia

Raportin suositukset päättäjille:

1. **Maatalouspolitiikan koordinaatiota ja kykyä reagoida muutoksiin on parannettava Tanskan mallin mukaisesti.** Tätä varten maatalouden siirtymän suunnittelua varten tarvittaisiin esimerkiksi valtioneuvoston kansliaan tai maa- ja metsätalousministeriöön vastuutaho, joka ottaisi niin toimialan, eduskuntapuolueet, muut viranomaiset kuin kansalaisjärjestötkin mukaan suunnitteluun. Maataloustukien muuttaminen tulisi kytkeä osaksi talouspolitiikan keskeisiä prosesseja eli hallitusohjelman, julkisen talouden suunnitelman ja budjetin valmistelua. (luku 6.1)

2. **Maataloudelle on asetettava nykyistä tarkemmat velvoittavat ja mitattavissa olevat päästö- ja luonnonsuojelutavoitteet.** (luku 6.2.)

3. **Maataloustukien ilmasto- ja ympäristövaikutuksia on mitattava nykyistä tarkemmin.** (luku 6.2.)

4. **Kaikille maataloustuille tulee asettaa ympäristöperusteisia vähimmäisehtoja, jolloin ympäristölle ilmeisen haitallinen toiminta rajataan tukien ulkopuolelle.** Ehtoja ja niiden kattavuutta tulee kiristää asteittain. Suomessa esimerkiksi paljon päästöjä aiheuttavat turvepellot tulisi rajata ennen pitkää tukien ulkopuolelle. (luku 6.3.)

5. **Tukien ehdot tulee myös eriyttää niin, että maaperän päästöjen vähentämiseen ja hiilensidontaan velvoitetaan erikseen.** (luku 6.3.)

6. **Tukien ehtojen toteutumisen valvontaa tulee parantaa.** (luku 6.3.)

7. **Pinta-ala- ja tuotantoperusteisten tukien osuutta tulee alentaa suunnitelmallisesti ja ennakoitavasti.** Samalla tulosperusteisten ja muiden ympäristöperusteisten maataloutta uudistavien tukien osuutta tulee kasvattaa. Ensi vaiheessa Suomen tavoitteena voisi olla tulosperusteisten tukien osuuden kasvattaminen 35 prosenttiin maataloustuista. (luku 6.4.)

8. **Ympäristöperusteiset maataloustuet on kohdennettava tehokkaimpiin toimiin, erityisesti turvepeltojen päästöjen vähentämiseen sekä jyrkkien peltojen viljelyn vähentämiseen.** (luku 6.4.)

9. **Suomeen tulisi luoda alueelliset maankäyttösuunnitelmat viljelijöiden ja viranomaisten yhteistyössä.** (luku 6.4.)

10. **Maatalouden päästöille on saatava hinta ensin esimerkiksi hiilimaksun tai -veron muodossa.** Pidemmällä aikavälillä maatalous pitäisi pyrkiä sisällyttämään EU:n päästökaupan piiriin. (luku 6.5.)

11. **Ympäristön kannalta kestävä maatalous tulisi varmistaa tukia täydentävillä toimilla.** Kestävää maankäyttöä voitaisiin tukea esimerkiksi maankäytön muutosmaksun ja maankäyttöön perustuvan niin kutsutun kestävän kehityksen kiinteistöveron avulla. (luku 6.5.)

12. **Kestävää maataloustuotantoa ja kulutusta voitaisiin edistää myös uudella maatalouden puhtaiden investointien verohyvityksellä sekä ympäristöperusteisella kulutusverotuksella tai tuotantoverotuksella.** (luku 6.5.)

Politiikkasuositukset

- 1) Ehdollisuuden ohjattava kestävään maanviljelyyn

  → turvepellot ennen pitkää tukien tukien ulkopuolelle

- 2) Tulosperusteisuus maataloustukien keskeisenä CAP-uudistuksena

  → Maataloudelle asetettava selkeät ilmasto- ja ympäristötavoitteet

  → Tulosperusteisuus: tukia maksettaisiin päästöjen & ravinnehuuhtoumien vähentämisestä

- 3) Ympäristötukien suhteellista osuutta kasvatettava ja kohdistettava tehokkaammin

  → erityisesti turvepeltojen ja jyrkkien peltojen viljelyn vähentämiseen

- 4) Verouudistukset ja maksut maatalouden siirtymän edistämiseksi

  → Maatalouden päästöille hinta ensin hiilimaksun tai –veron muodossa, myöhemmin päästökaupan piiriin

Politiikkasuositukset

- Siirtymän oltava oikeudenmukainen, varmistettava maatalouden kannattavuus ja tukijärjestelmän ennustettavuus
- Vahvempi koordinaatio viranomaisten, maataloussektorin ja poliitikkojen välillä
- Ihanteena Tanska, jossa sovittiin kolmikantaisesti maailman ensimmäisenä maana maatalouden hiiliverosta

Seuraa julkaisujamme ja tapahtumiamme tilaamalla uutiskirje

www.sorsafoundation.fi

Kalevi Sorsa säätiö